

Vychází nová kniha doc. Petra Janečka z Ústavu etnologie FF UK o mýtickém Pérákoví

Právě vydaná kniha etnologa a folkloristy *Spring Man: A Belief Legend between Folklore and Popular Culture* dekonstruuje novodobý mýtus Péráka, vytvořený po druhé světové válce, a představuje jeho původní podobu ambivalentní démonické postavy orální kultury. Kniha vychází v americkém nakladatelství Lexington Books: Rowman & Littlefield v edici *Studies in Folklore and Ethnology: Traditions, Practices, and Identities*.

Petr Janeček analyzuje archetypální povahu, společenský kontext a kulturní významy tohoto neobvyklého fenoménu na základě desítek výpovědí dobových pamětníků, folklorních vyprávění a dalších zdrojů, které zkoumal více než 10 let.

Zároveň demonstruje mezinárodní původ českého Péráka v původně britské migrující pověsti o Spring-heeled Jackovi z druhé třetiny 19. století a předkládá paralely českého mýtu o Pérákoví v podobě příbuzných narativů o městských fantomech z meziválečného Ruska, USA za druhé světové války a Slovenska, poválečného Německa a dalších částí světa.

Pěrák patří k nejslavnějším českým mytickým postavám 20. století. Jakým způsobem je vyobrazována?

Novodobé komiksy, animované filmy a další typy popkulturních textů Pěráka zobrazují jako mstitele skákajícího po střechách noční Prahy a bojujícího proti nacistům a jejich přísluhovačům v duchu globální komiksové estetiky – jakýsi mix postav typu Captain America, Batman a Spiderman.

Je ho tedy možné považovat za prvního českého superhrdinu?

Pěrák původně nebyl prvním českým superhrdinou – v době své největší slávy, tedy za druhé světové války, ho lidé jako superhrdinu moc nevnímali. Z výpovědí pamětníků a dalších dobových pramenů vyplývá, že byl spíše ambivalentní a do značné míry děsivou postavou. Noční lupič či zloděj, sexuální agresor a nebezpečný šílenec – to byly hlavní dobové interpretace Pěráka. Motiv odboje proti nacistům se s ním spojoval jen velmi málo a spíše až na samotném konci války.

Teprve až poválečná populární kultura, především film Jiřího Trnky a Jiřího Brdečky *Pěrák a SS* (1946), z něj vytvořila hrdinu bojujícího proti nacistům. Superhrdinou po vzoru amerických komiksových superhrdinů se stal až na konci 80. let 20. století, a to především po roce 2000, kdy vyšly dva vlivné texty o Pěrákovi – článek záhadologa Ivana Mackerleho v

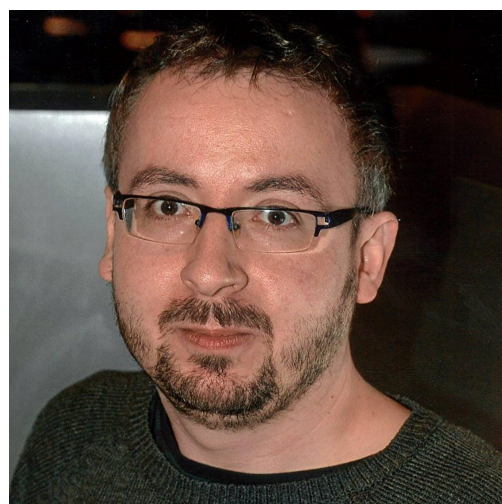
časopise Instinkt a série textů v časopise Živel – což nastartovalo novodobý zájem o Pěráka, vlnu komiksů a dalších děl.

Byl Pěrák za války společensky nebo politicky významný? Vzhlíželi lidé k této legendě, protože jim tak pomáhala vypořádat se s pochmurnou atmosférou okupovaného Česka?

Do jisté míry ano. Dvakrát o něm referoval celostátní tisk a několikrát i tisk regionální, kvůli protektorátní cenzuře ale vždy v poloze humoru či pseudoreportážní povídky. V listopadu 1943 kvůli fámám o Pěrákovi vypukla několikadenní panika v některých dělnických čtvrtích Prahy, Plzně, Pardubic a několika dalších průmyslových městech. Nikdy ale nedosáhla takové míry, aby ji muselo řešit protektorátní četnictvo či jiné úřady.

Lidé se Pěráka dost báli, ale hlavně na konci války si někteří z nich začali myslet, že když se v nesvobodné době plné represí takto volně a svobodně pohybuje, tak nemůže být svázán s dobovou mocí – odsud to byl už jen krůček k tomu, aby začal být považován za jejího nepřítele. Tento Pěrákův odbojový potenciál ale plně využila až poválečná populární kultura.

Jak jste se s fenoménem Pěráka seznámil? Jedná se o dlouhodobý zájem, nebo jste se k němu dostal až na akademické půdě?

O Pěrákovi mi v dětství vyprávěla moje babička, která byla v mládí nasazená v muniční továrně v Poličce. Na ubytovnách a na cestách z nočních směn si o něm tamní dívky často vyprávěly, to bylo takové dobové typické prostředí pro vyprávění o

Pérákovi. Nevěřila, že by skutečně byl schopen tak fantastických skoků, ale myslela si, že by někdo takový se skákajícími botami mohl existovat.

Letmo jsem se s ním pak setkal v dílčích zmínkách v populární kultuře, ale detailně až na akademické půdě. Pérákovi se totiž věnovali i někteří moji předchůdci, především etnolog Miloš J. Pulec v 60. letech 20. století, který v něm viděl „protifašistické podání českého lidu“. Moje kniha se snaží i tuto interpretaci problematizovat srovnáním s větším množstvím pramenů.

Kresba: Jiří Grus, Projekt Pérák, 2003